

Position Paper Lerarenopleidingen

4 december 2024

Lerarenopleidingen: lerarentekort verminderen en basisvaardigheden vergroten

De samenleving en politiek maken zich terecht zorgen over het groeiende lerarentekort en het niveau van de basisvaardigheden bij leerlingen én studenten. De hbo-lerarenopleidingen pakken hun verantwoordelijkheid en zetten daarom vol in op:

1. het verder vergroten van de zij-instroom door maatwerk.
2. het vergroten van de mogelijkheden voor onderwijsprofessionals om te blijven leren tijdens hun loopbaan. Afgestudeerden zijn startbekwaam en nog niet vakbekwaam. Een goed begeleidingstraject, aansluitend op en in samenwerking met de lerarenopleiding, zorgt voor meer werkplezier en voorkomt uitval.
3. het verbeteren van de basisvaardigheden van leerlingen, zodat de instroom aan lerarenopleidingen groter kan worden, lerarenopleidingen hun studenten minder hoeven bij te spijkeren en er aan lerarenopleidingen meer gelegenheid is voor verbreding of verdieping.
4. de kwaliteitsborging met input van werkveld en beroepsgroep. Overigens beoordeelt de NVAO alle lerarenopleidingen positief.

Lerarenopleidingen zetten zich volop in, maar er zijn ook politieke beslissingen nodig.

Wenselijk is:

1. Stop de langstudeermaatregel. Door het lerarentekort werken steeds meer studenten tijdens hun lerarenopleiding op een school. Daardoor doen ze langer over hun opleiding. Ook willen de hbo-lerarenopleidingen meer leraren tweevakkig opleiden. Dat kost extra studietijd. Een langstudeermaatregel zou de lesgevende studenten onevenredig hard raken en bi-diplomering vrijwel onmogelijk maken.
2. Zorg voor doorlopende begeleiding van startende leraren gedurende de eerste drie jaar na hun afstuderen door hun lerarenopleiding, in samenwerking met de schoolopleider. Nu gebeurt dit met tijdelijk geld, uit het Groeifonds¹². Dat zou structureel moeten worden.
3. Bied meer nascholing voor leraren, en geef lerarenopleidingen hierin een wettelijke taak. Bijleren verhoogt het werkplezier van de leraar en de kwaliteit van het onderwijs. Meer werkplezier betekent ook minder kans op uitval. Hogescholen verzorgen nu al veel bijscholing, maar zij breiden dit graag uit.
4. Stop met het overvoeren van het curriculum van de lerarenopleidingen. Dat is overvol doordat er gaandeweg steeds meer opdrachten bij zijn gekomen door wensen vanuit politiek en maatschappij. Lerarenopleidingen brengen nu scherpere focus aan in welke inhoud bij de opleiding hoort voor de bevoegdheid (startbekwaamheid) en welke kennis en kunde leraren daarna moeten (door)ontwikkelen (vakbekwaamheid). Het Opleidingsberaad helpt hierbij.
5. Baken de wettelijke startbekwaamheid scherp af tot de kern van het beroep, met de basisvaardigheden als belangrijkste onderdeel. Zo is helder wat elke startende leraar in ieder geval moet kennen en kunnen, wordt de huidige overladenheid van de curricula teruggedrongen

¹ Het Opleidingsberaad Leraren is een platform van de overheid, lerarenorganisaties, werkgevers en opleiders om afspraken te maken over het opleiden van leraren.

² Dit gebeurt als onderdeel van de Nationale Aanpak Professionalisering Leraren.

en ontstaat er meer ruimte om in te spelen op de regionale behoefte, bijvoorbeeld lesgeven in een stedelijke context.

6. Organiseer het onderwijs slimmer. Zorg dat er ook voldoende mensen zijn die specifieke delen van het werk kunnen doen, zoals onderwijsassistenten en -ondersteuners. Steeds meer leidt het hbo daarvoor ook professionals op met een associate degree. De tekorten, de krimp, de extra aandacht voor de basisvaardigheden, het (v)mbo, en de ontwikkeling naar inclusief onderwijs vragen erom het onderwijs in te richten met verschillende onderwijs- en zorgprofessionals. Er is nog potentie om daar meer uit te halen, en kinderen meer op weg te helpen.

Lerarentekorten tegengaan: instroom verhogen

Het tekort aan leraren is bijna 10.000 fte, en naar verwachting blijft dat groeien. De tekorten groeien sneller in de grote steden, in het westen van Nederland, én in krimpregio's. Om de tekorten tegen te gaan, zetten de hbo-lerarenopleidingen vol in op het vergroten van het aantal 'zij-instromers' uit andere sectoren. Ongeveer 40% van de beroepsbevolking heeft interesse om te gaan werken in het onderwijs³. Om die overstap aantrekkelijker te maken, hebben de hbo-lerarenopleidingen de afgelopen jaren een flinke slag gemaakt met het inspelen op de behoeften van verschillende doelgroepen, en om het praktijkleren te versterken.

Lerarenopleidingen aantrekkelijker maken

De hogescholen willen de lerarenopleidingen aantrekkelijker maken door:

1. de specialisatie- en verbredingsmogelijkheden te vergroten. Bied leraren-in-opleiding meer ruimte om meteen een extra bevoegdheid te halen. Daarmee kunnen leraren makkelijker voltijd werk vinden op één locatie, en scholen hebben meer aan één en dezelfde docent. Opleiden naar dubbele bevoegdheden bestaat deels al, met voorbeelden zoals de alo-pabo of lerarenopleidingen Engels-Duits in vijf jaar. Dat vijfde jaar wordt nu niet bekostigd. Het is essentieel dat die tweede studies bekostigd gaan worden, zodat studenten niet het veel hogere instellingscollegegeld moeten betalen.
2. de ontwikkelings- en professionaliseringsmogelijkheden voor leraren verder te vergroten. Daarom werken de lerarenopleidingen samen met OCW en alle werkveldpartners aan het Groeifondsprogramma Nationale Aanpak Professionalisering Leraren (NAPL). Door hogescholen een wettelijke taak hierin te geven, kunnen leraren in alle regio's bij een hogeschool terecht voor een actueel en accreditatiewaardig aanbod.
3. de toegankelijkheid van de pabo te vergroten met het experiment voor de toelatingstoetsen. Mbo'ers en havisten die daarvoor nog niet aan alle eisen voldoen, mogen dan alvast aan de studie beginnen, maar moeten wel binnen een jaar alsnog aan de eisen voldoen. Zo wordt instromen mogelijk voor meer mensen, maar blijft de kwaliteit van afgestudeerden geborgd.

Uitval in beroep tegengaan: samenwerking scholen en lerarenopleidingen

Een belangrijke manier om meer startende leraren te behouden voor het onderwijs is om ze beter te begeleiden⁴. Veel voorkomende redenen waarom mensen stoppen, zijn de beperkte ontwikkelmogelijkheden en autonomie.

³ <https://www.motivaction.nl/actualiteiten/nieuwsberichten/een-baan-als-leraar>

⁴ Loopbaanmonitor 2023, <https://www.caop.nl/app/uploads/2023/02/Onderwijs-aan-het-werk-2023-hoofdstuk-6.pdf>

Alle hbo-lerarenopleidingen werken intensief samen met scholen, schoolbesturen en de beroepsgroep bij het opleiden van leraren in partnerschappen. Dat zorgt voor beter voorbereide leraren. Partnerschapsscholen hebben daarnaast vaker en meestal ook een intensiever begeleidingsprogramma, dat starters hoger waarderen⁵. Essentieel is dat startende leraren drie jaar na afstuderen blijvend begeleid worden in dit partnerschap. Dan blijven ze vaker leraar. Wat betreft de Vereniging Hogescholen moet deze begeleiding worden bestendig, met blijvende bekostiging.

In de allianties van de lerarenopleidingen wordt o.a. het regionaal opleidings- en nascholingsaanbod en de begeleidingswijze afgestemd. Ook worden eerste stappen gezet om samen onderzoeksagenda's op te stellen, bijv. op gebied van basisvaardigheden. Voor het succes van de onderwijsregio's is het voortbestaan van deze partnerschappen essentieel, evenals de samenwerking tussen hbo- en wo-lerarenopleidingen in de regionale allianties. Beide samenwerkingen moeten daarom duurzaam geborgd worden in de subsidieregeling onderwijsregio's.

Basisvaardigheden: verplichte landelijke toetsen en kennisbasis

Op alle pabo's en tweedegraadslerarenopleidingen moeten studenten de landelijke kennistoetsen halen. De normen daarvoor zijn voor alle opleidingen gelijk⁶. Voor pabostudenten gaat het om taal en rekenen, voor tweedegraadsopleidingen om het vak waarin iemand later les wil geven, zoals aardrijkskunde of Duits. Op de pabo moeten studenten daarnaast in hun eerste jaar verplichte rekentoetsen halen. Als ze achterstanden hebben, krijgen ze de kans die in te lopen. Daarbij houden de lerarenopleidingen vinger aan de pols door periodieke herijking van de kennisbases, o.a. in aansluiting op de actualisatie van de kerndoelen en eindtermen van de scholen. Hierbij is extra aandacht voor de basisvaardigheden, vanuit de context van de kern van het beroep.

Bijlage:

Factsheet met cijfers over instroom, uitval en uitstuderen.

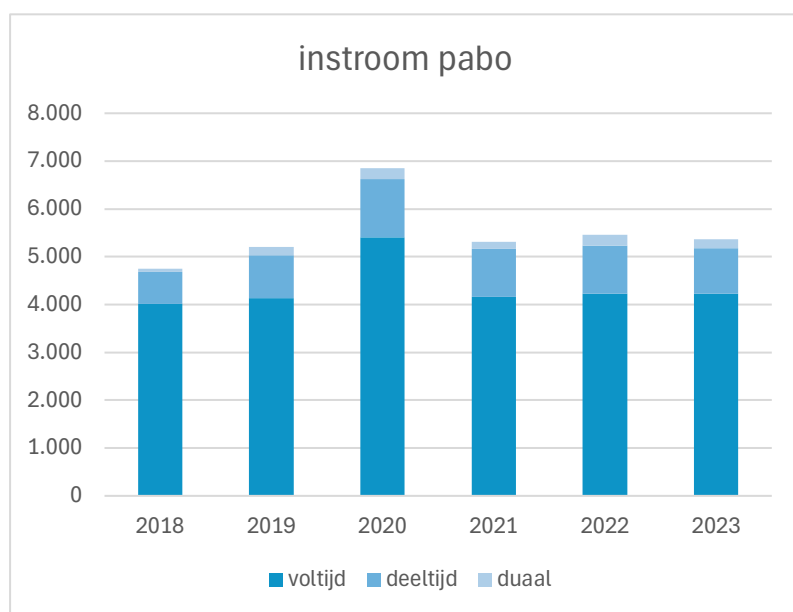
⁵ ECBO 2021 en Loopbaanmonitor 2023

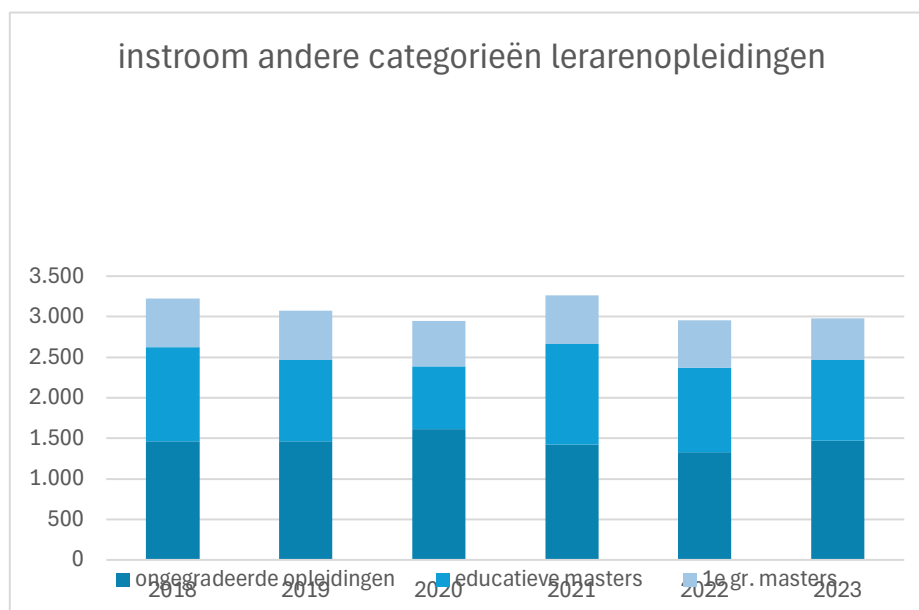
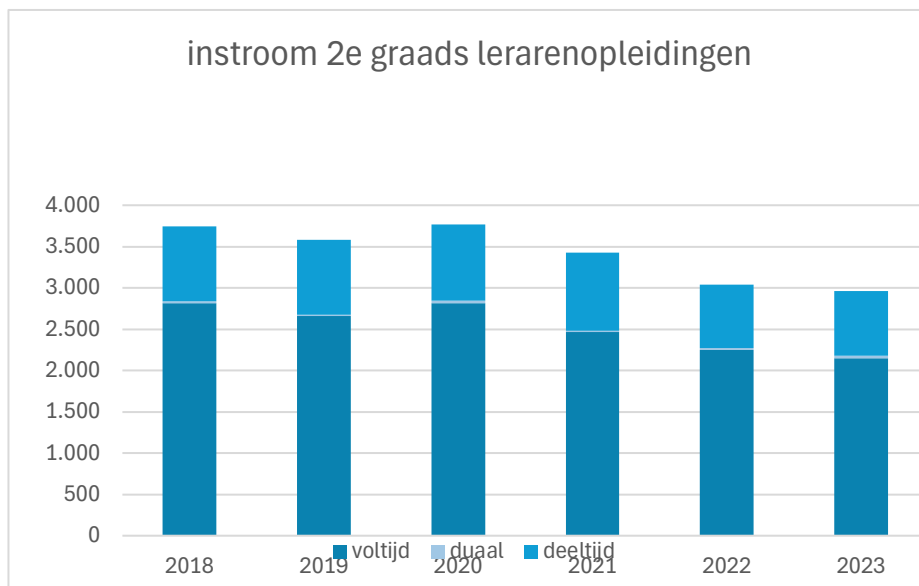
⁶ Voorbeelden van deze landelijke kennistoetsen staan op de website van 10voordeleraar:
[Kennistoetsen — 10voordeleraar](#)

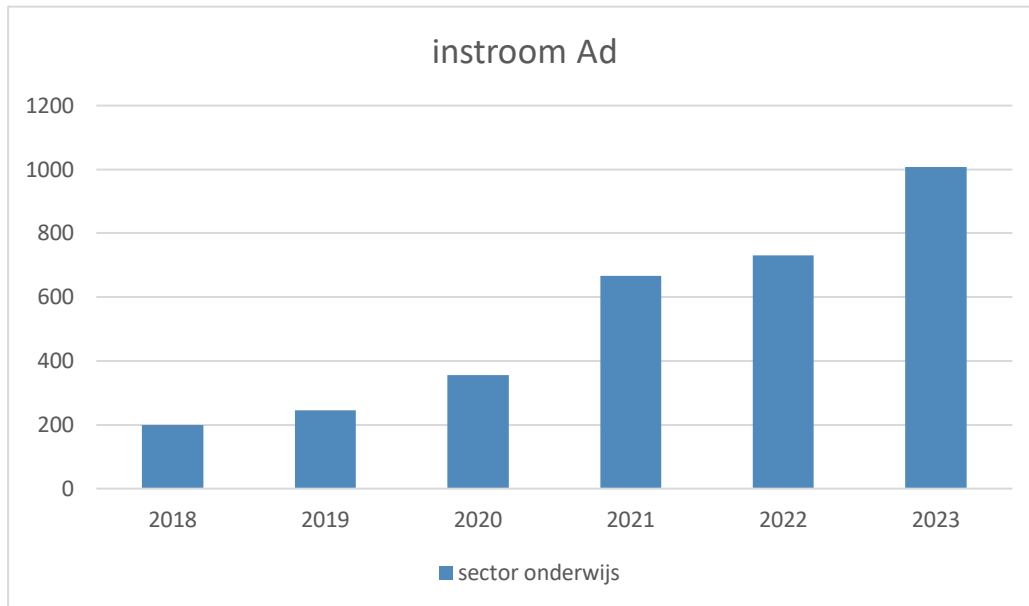

Instroom (leraren)opleidingen

Figuur 8.1 Instroom eerstejaars in opleidingen voor leraar 2013-2022 (Bron: DUO)

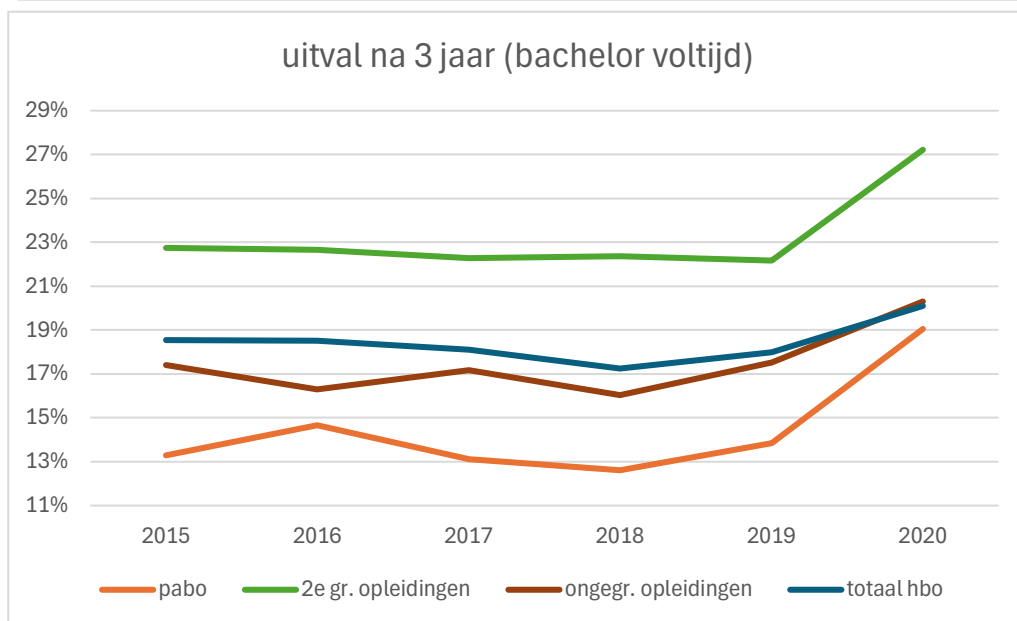
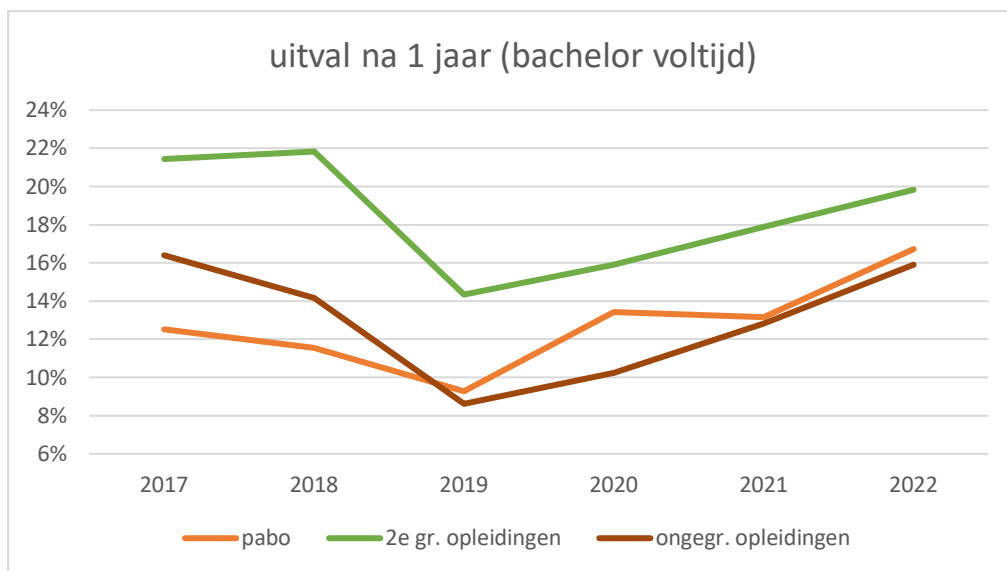

Uitval

Rendement (geslaagden)

